

УДК 141. 319.8:316. 46:323.2
DOI: 10.32837/apfs.v0i25.881

Дхармеш Діліп Дандекар

аспірант кафедри культурології та філософської антропології
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна

СВОБОДА ТА ЛЮБОВ ЯК ГОЛОВНІ ЦІННОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА

Анотація: З позиції метаантропології в статті аналізуються цінності політичного лідера: цінність безпеки, влади, свободи, любові, єдності свободи і любові.

Усвідомлюється цінність безпеки в бутті політичного лідера, що означає життя заради самозбереження і продовження роду. Політик з доміантою цінності безпеки не налаштований на стратегічний розвиток країни, здатний думати лише про тактичні справи. Він живе заради забезпечення фізіологічних потреб та потреби в безпеці. Свобода і любов стають лише засобами його існування, а безпека і влада – вищою метою. Маючи несамостійний, нетворчий світогляд, він не може нести відповідальність за свою країну.

Цінність влади в житті політика зазвичай має неусвідомлене бажання суперкопенсувати комплекс неповноцінності. Влада для нього є метою і вищим сенсом життя. Через владу він реалізує свої комплекси і травми. Вищий життєвий принцип для нього – субординація і авторитарність, він робить все, щоб підтримати і зміцнити авторитаризм, що відсторонює його від людей і їх потреб.

Цінність свободи в бутті політика обіцяє можливість реалізувати свої цілі і завдання, але дуже часто свобода стає свавіллям, коли політик забуває про відповідальність за свій народ.

Також аналізується цінність любові в бутті політика. Вона є необхідною, але недостатньою умовою конструктивності світовідчуття політичного лідера. Зазвичай любов без свободи робить політика жертвою, яка притягує насильство, і носієм цього насильства може стати сам народ.

Змальовується аксіологічний портрет конструктивного політичного лідера. В особі політичного лідера адекватність виступає складовою любові, а аутентичність – складовою свободи. Робиться висновок, що об'єднання цінностей свободи і любові в бутті конструктивного політичного лідера, – це не лише прагнення виходу за межі буденності і цілеспрямованість, а й здатність до співчуття і співстраждання. Гармонія першого і другого дає таку цілісність політику, яка робить його діяльність мудрою, послідовною і конструктивною, що позитивно впливає на розвиток соціуму.

Ключові слова: цінності, політичний лідер, безпека, свобода, влада, любов, метаантропологія, єдність свободи і любові, конструктивність.

Конструктивний вибір цінностей політичним лідером надають вектор і стратегію розвитку соціуму. Ця проблема завжди була актуальною, – від того, яким є зміст і сутність цих цінностей, залежить мир і розвиток суспільства. Прийняття політичним лідером цінностей любові і свободи в їх гармонійній цілісності забезпечують людям не тільки гідну самореалізацію, а й можливість розвитку суспільства. Прийняття ж цінностей безпеки і влади примушують членів спільноти жити одним днем без розвитку і самореалізації. Тому «пошук індивідом своєї самості є ні чим іншим як пошуком початкових, справжніх цінностей індивіда» [1, с. 219].

Отже, перш, ніж досягнути проблему цінностей політичного лідера, необхідно звернутися до поняття «цінність».

Проблематикою ієрархії цінностей займалися М. Шелер [2, с. 219]. В роботі «Формалізм в етиці й матеріальна етика цінностей» М. Шелер пропонує класифікацію цінностей:

а) особистісні, цінності безпосередньо особистості й цінності чеснот, які вважалися більш високими, і предметні (блага – матеріальні, вітально цінні, духовні) цінності; б) власні і чужі; в) цінності актів, цінності функцій, цінності реакцій; г) цінності переконання та цінності дії, які є принципами моралі, і цінності успіху; е) цінності інтерпретації і цінності стану; ф) цінності основ, цінності форм і цінності відносин; г) індивідуальні і колективні цінності; h) самостійні і похідні цінності [3, с. 319–323]. В сучасній українській філософії В. Вашкевич аналізує пріоритетність духовних цінностей [3, с. 219], вводячи поняття «духовне життя суспільства». С. Кримський описує поняття «історична цінність» [4, с. 219]. О. Дробницький, зазначає, що цінності – це ті явища дійсності, які мають «соціальне і культурне значення» [5, с. 732–733]. Сучасний український автор В. Ананьїн розуміє культуру як форму існування цінностей [6, с. 23–31]. Філософ В. Лісовий це поняття визначає так: «цінність – термін, що позначає належне та бажане, на відміну від реального та дійсного» [7, с. 707].

Отже, можна визначити цінності як певний ідеал, який є основою світогляду та буття кожної людини.

Мета статті – усвідомлення єдності свободи і любові як головних цінностей в бутті політичного лідера.

Для аналізу предмету нашого дослідження плідним буде використання сучасних методологій – метаантропології та соціальної метаантропології, авторами яких є українські вчені – Н. Хамітов та С. Крилова [8; 10], з позиції яких можна виділити такі основні цінності: цінність безпеки, влади, свободи, любові, єдності свободи і любові.

Цінність безпеки означає життя заради самозбереження і продовження роду. Але «прагнення до самозбереження і продовження роду пригнічує у людини прагнення до самореалізації» [9, с. 179]. Самореалізація людини, для якої головною є цінність безпеки, є неплідною, бо полягає в маніпуляції іншими з метою самозбереження, що завжди гальмує здатність реалізувати себе в «сродній праці».

Цінність *безпеки* в бутті політичного лідера означає його спрямованість не на стратегічний розвиток країни, а на тактичні справи. Він живе заради забезпечення «фізіологічних потреб (одяг, вода, сон)» [1, с. 418] та «потреб в безпеці (стабільність і порядок)» [1, с. 418]. Задовольняючи свої первинні потреби, такий політик не розвивається, не думає про долю і майбутнє свого народу. Страх розвитку своєї особистості не дає йому можливості побачити майбутнє. Безпека і влада стають для нього вищою метою, а свобода і любов – лише засобами його існування. Зазвичай такий політик є маріонеткою інших, більш вагомих людей, і не може бути конструктивним. Тому його політичне майбутнє достатньо передбачуване і обмежене.

Політик, цінністю якого є *безпека*, володіючи капіталом, що забезпечує його первинні потреби, не здатний мислити глобально і конструктивно, – маючи несамостійний, нетворчий світогляд, він не здатний моделювати, аналізувати, порівнювати. Він зациклений на собі і своєму збагаченні, а страх бідності гальмує його відкритість і любов до Іншого та Інших.

А. Маслоу зазначає: «Людина може жити хлібом єдиним – якщо їй не вистачає хліба. Але що відбувається з бажаннями людини, коли хліба достатньо, коли його шлунок постійно ситий? Відразу з'являються інші, більш високі потреби, й починають домінувати в організмі. Коли і вони задовольняються, нові, ще більш високі потреби виходять на сцену, і так далі» [2, с. 418]. Можна не погодитися з цією думкою, бо людина, у якої «шлунок постійно ситий» [2, с. 418], не завжди звертається до більш високих потреб. Часто саме «сита» людина здатна на деструктивні та агресивні дії, причиною яких є відсутність справжньої любові і самореалізації.

Такою людиною є політик, цінністю якого є *влада*. Він зазвичай має неусвідомлене бажання суперкомпенсувати свій комплекс неповноцінності. Людина, яка має певні вади, прагне подолати їх, розвиваючи сильні сторони своєї особистості, досягаючи успіху. Демосфен, що погано говорив, стає чудовим оратором, чоловіки маленького зросту досягають висот в кар'єрі.

А. Адлер пише, що «прагнення до переваги та відчуття неповноцінності співіснують в кожній людині. Ми бажаємо більшого, тому що відчуваємо нашу ущербність й долаємо це відчуття шляхом досягнення результатів» [12, с. 66]. І продовжує: «відчуття неповноцінності не проявляється до тих пір, доки механізм успіху не зустрине супротив чи не підсилиться за рахунок підвищеної психологічної реакції щодо захисту свого статусу. Потім з'являється комплекс неповноцінності – патологічне відчуття, що обов'язково вимагає легкої компенсації та особливого задоволення й у той самий час перешкоджає досягненню успіху, піднімаючи бар'єри, зменшуючи при цьому резерви мужності» [12, с. 66].

Політик, що має цінність влади в пріоритеті, налаштований на помсту, знаходить «ворогів народу», тисне, карає і принижує. Влада для нього є метою і вищим сенсом життя, свобода і любов – засобом. Через владу він реалізує себе, свої комплекси і травми. Він не стає плідним для своєї країни, бо дуже зациклений на своїх образах і не зацікавлений у змінах, які для нього є перешкодою для влади. Вищий життєвий принцип для нього – субординація і авторитарність, він робить все, щоб підтримати і зміцнити авторитаризм, а це, в свою чергу, відсторонює його від потреб людей, які від нього залежать.

Політик, що прагне до влади заради влади, частіше перетворюється в ката, а роль жертви певною мірою виконує його власний народ. Такий симбіотичний зв'язок – власний політик і народ – призводить до свавілля і тоталітаризму, де згасає свобода. В результаті політик з цінністю влади залишається самотнім і непотрібним, а іноді вигнаним зі своєї країни чи покараним своїм же народом. Можна пригадати долю тоталітарних лідерів Гітлера, Муссоліні та ін.

Цікавою є думка українського філософа І. Бичка щодо проблеми свободи. Він пише: «свобода – особливий спосіб детермінації духовної реальності...і насамперед є усвідомленням можливісних меж людської поведінки, які залежать від конкретної ситуації людського існування (індивідуального і суспільного)» [13, с. 570]. «Атрибутивними ознаками свободи як духовного феномену, – продовжує філософ, – є вибір і відповідальність» [13, с. 570]. Цінність *свободи* в бутті політичного лідера є дуже актуальною і значущою. Вона обіцяє політичному лідеру можливість реалізувати свої цілі і завдання, виконати все, що він обіцяв своїм виборцям, зробити країну розвинутою і цивілізованою. Але дуже часто свобода без любові та творчості стає свавіллям, коли політик забуває про відповідальність. Саме така свобода-свавілля – це певне прагнення до неусвідомлених і неплідних цілей, небажання подумати про майбутнє. «Свобода без любові – політ без крил, а отже, – падіння» [14, с. 27]. Приймаючи цю думку, можна констатувати, що свобода без любові охолоджує душу, і людина, цінністю якої є свобода, стає бездушною і безжалісною, через що страдають оточуючі. Свобода стає несвободою, і досягаючи вершин, політичний лідер опиняється на холодній горі з холодним серцем. Він отримує не «свободу для», а «свободу від», що полишає його мети і цілеспрямованості й призводить до влади заради влади. Свободу, яка стає владою заради влади описує Павло Вежинов у повісті «Білий ящур» [15].

Важливою цінністю політичного лідера є цінність *любові*. Можна погодитись з думкою С. Крилової, що «саме в любові найбільшою мірою проявляється принципова відкритість буття людини, що знаменує вихід за межі буденних та граничних ситуацій у метаграничне буття» [16, с. 348-349].

Цінність любові дає політику відкритість і здатність виходити за межі буденності, але любов – недостатня умова конструктивності політика. Зазвичай любов без свободи робить політика жертвою, яка притягує насильство, і носієм цього насильства може стати сам народ. «Жертвуючи своєю особистістю в ім'я любові, людина насправді руйнує любов» [10, с. 182]. Підтримуючи цю думку, можна припустити, що будь-яка любов можлива лише тоді, коли людина розвиває своє почуття і *буття-в-любові*. А розвиток почуття і *буття-в-любові* можливий, якщо вдосконалюється сам суб'єкт любові, – особистість, для актуалізації якої необхідна свобода. Тому *об'єднання цінностей свободи і любові* [10, с. 189] в бутті політика, – це не лише цілеспрямованість, прагнення за межі буденності і здатність до творчості, а й здатність до любові, розуміння і толерантності. Гармонія свободи і любові дає таку цілісність і конструктивність політику, яка робить його діяльність мудрою і людяною, що позитивно впливає на розвиток соціуму. При цьому безпека і влада є засобом, а свобода і любов – вищою метою політичного лідера.

Поєднання свободи і любові певною мірою означає єдність адекватності та аутентичності в бутті політичного лідера, де адекватність, за думкою української дослідниці О. Батюк, «відіграє важливу роль у становленні особистості, допомагає взаємодіяти з оточуючими... Адекватність – важлива якість людини, що дає можливість пристосуватися до буденного життя та соціуму. Але така людина не завжди є зрілою особистістю, вона не завжди хоче взяти відповідальність за власне життя, живе в буденності» [17, с. 98]. В цілому можна погодитися з цією думкою, і зазначити, що адекватність – важлива характеристика політика, але для того, щоб змінити життя суспільства на краще, необхідна глибина та мудрість його особистості. Для гармонії потрібна така складова, як аутентичність, яку О. Батюк визначає як «уміння жити в злагоді з самим собою та світом... Це здатність ставити собі питання про сенс власного життя, про свою роль в світі, це здатність розвиватися та прагнути до зрілості своєї особистості» [17, с. 98].

Але аутентичність – також є недостатньою умовою зрілості політика. Саме об'єднання адекватності, як здатності до спілкування і любові, а також аутентичності, як прагнення заглибитися в себе, розвинути свою особистість і бути вільною, дає конструктивну особистість політика. Адекватність виступає складовою любові, а аутентичність – складовою свободи.

В контексті проблеми цінностей політика актуальним буде звернення до типології людей, яку пропонує Н. Хамітов, – люди туги і люди нудьги. Людина нудьги в стані свободи прагне до хліба та видовищ, – вона «боїться залишатися наодинці з собою. Це людина, яку обтяжує власне Я» [18, с. 85]. Ідея філософа певною мірою корелює з думкою К. Юнга щодо типу екстраверта, який налаштований на спілкування та на зовнішній світ. «Людина нудьги постійно грає в свою значимість. Їй нескінченно важливо отримати престижну роль в просторі і часі сім'ї, колективу, соціуму. Неприйняття соціуму означає для неї крах життя» [18, с. 85]. Продовжуючи думку автора, можна зазначити, що людина нудьги боїться усамітнення, своєї власної особистості, її розвитку та самопізнання. Тому вона завжди прагне у натовп, в колектив, до спілкування з будь-якими людьми, щоб не бути самотньою.

Людина ж туги прагне до пізнання та творчості. Вона «завжди повстає проти буденності... Людина туги – завжди дивна людина. Її дивина продиктована прагненням мандрувати за межами буденності. Рухома цим бажанням мандрувати, вона ніколи не вміщається в ситуацію буденності. Всі звичайні ситуації як повторювані і однотипні, обтяжують її» [18, с. 64].

Розвиваючи думку Н. Хамітова, можна констатувати, що людина туги має критичність і самостійність світогляду, який і робить її не схожою на інших людей,

здатною до творчості. Політичний лідер типу туги, що прагне до любові, здатний конструктивно вплинути на суспільство.

Отже, підсумовуючи результати нашого дослідження, можна зробити висновок, що конструктивним є політичний лідер, цінностями якого є єдність свободи і любові, який об'єднує адекватність і аутентичність в своєму бутті і має критичний, самостійний, творчий, цілісний і системний світогляд, здатний зробити свою країну суб'єктом на світовій політичній арені, гуманізувати суспільство і досягти економічного та політичного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маслоу А. Иерархия фундаментальных потребностей // Теории личности в западно-европейской и американской психологии. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ», 1996. – С. 418.
2. Маслоу А. Психология бытия. – М.: Рефл-бук, Ваклер, 1997 / А. Маслоу. – С. 219.
3. Шелер М. Формализм в этике и материальная этика ценностей / М. Шелер // Избранные произведения. – М.: Изд-во «Гнозис», 1994. – 490 с.
4. Вашкевич В.М. Історична свідомість студентської молоді: ціннісно-світоглядні орієнтири: Навч. пос. для вищ. навч. Закл / В.М. Вашкевич. – К.: Світогляд, 2010. – 274 с.
5. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії // Філософ. і соціол. думка. – 1995. – № 5-6. – С. 237-238.
6. Дробницкий О. Ценность / О. Дробницкий // Философский словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – С. 732–733.
7. Ананьїн В.О. Культура як форма існування цінності / В.О. Ананьїн // Суспільство. Держава. Армія: збірник наук. праць. – К.: ВІТІ НТУУ «КПІ», 2009. – Вип. 10–11. – С. 23–31.
8. Лісовий В. Цінність / В. Лісовий // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 707
9. Хамитов Н. Философия: бытие, человек, мир. От метафизики к метаантропологии. – 4-е издание, исправленное и дополненное / Н. Хамитов. – К.: КНТ, 2017. – 268 с.
10. Крылова С., Хамитов Н. Психология красивой женщины / С. Крылова Н. Хамитов. – Х., М.: АСТ. – С. 182.
11. Крилова С. Краса людини: особистість, сім'я, суспільство (соціально-філософський аналіз): [монографія] / С. Крилова. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2011. – 344 с.
12. Адлер А. Воспитание детей // Воспитание детей. Взаимодействие полов / А. Адлер. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 448 с.
13. Бичко І. Свобода / І. Бичко // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 570.
14. Хамитов Н. Тайна мужского и женского / Н. Хамитов. – Либідь, 2002. – 176 с.
15. Вежинов П. Белый ящер. [Електронний ресурс] / П.Вежинов. – Режим доступу: <http://lib.ru/PROZA/WEZHIN/48-03.txt>
16. Крилова С. Любовь / С. Крилова // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 348-349.
17. Батюк О. Адекватність та аутентичність особистості в контексті гендерних перетворень / О. Батюк // у зб. Наукових праць П Всеукраїнської науково-практичної конференції НПУ Драгоманова, - 2017 р. – С. 98.
18. Хамитов Н.В. Люди тоски и люди скуки / Н. Хамитов. – К.: КНТ. – 2019. – 185 с.

СВОБОДА И ЛЮБОВЬ КАК ГЛАВНЫЕ ЦЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОГО ЛИДЕРА

Аннотация: С позиции метаантропологии в статье анализируются ценности политического лидера: ценность безопасности, власти, свободы, любви, единства свободы и любви. Осознается ценность безопасности в бытии политического лидера, которая означает жизнь ради самосохранения и продолжения рода. Политик с доминантой ценности безопасности не настроен на стратегическое развитие страны, способен думать только о тактических делах. Он живет ради обеспечения физиологических потребностей и потребности в безопасности.

Свобода и любовь становятся только средствами его существования, а безопасность и власть – высшей целью. Имея несамостоятельное, нетворческое мировоззрение, он не может нести ответственность за свою страну.

Ценность власти в жизни политика обычно имеет неосознанное желание суперкомпенсировать комплекс неполноценности. Власть для него является целью и высшим смыслом жизни. Через власть он реализует свои комплексы и травмы. Высший жизненный принцип для него – субординация и авторитарность, он делает все, чтобы поддержать и укрепить авторитаризм, отстраняется от людей и их потребностей.

Ценность свободы в бытии политика дает возможность реализовать свои цели и задачи, но очень часто свобода становится произволом, когда политик забывает об ответственности за свой народ.

Также анализируется ценность любви в бытии политика. Она является необходимым, но недостаточным условием конструктивности политического лидера. Обычно любовь без свободы делает политика жертвой, которая притягивает насилие, и носителем этого насилия может стать сам народ.

Делается вывод, что объединение ценностей свободы и любви в бытии конструктивного политического лидера, – это не только стремление выйти за пределы обыденности и целеустремленность, но и способность к сочувствию и состраданию. Гармония первого и второго дает такую целостность политику, которая делает его деятельность мудрой, последовательной и конструктивной, что положительно влияет на развитие социума.

Ключевые слова: ценности, политический лидер, безопасность, свобода, власть, любовь, метаантропологии, единство свободы и любви, конструктивность.

FREEDOM AND LOVE AS THE MAIN VALUES OF A POLITICAL LEADER

Summary: The article analyzes the values of a political leader: the value of security, power, freedom, love, unity of freedom and love, from the point of view of metaanthropology.

There is realized the value of security in life of a political leader, which means living for the sake of self-preservation and procreation. The politician with the dominant value of security is not attuned to the strategic development of the country, capable of thinking only about tactical matters. He lives to provide physiological and security needs. Freedom and love are only the means of its existence, and security and power are the highest purpose. Having an independent, uncreative worldview, he cannot be held responsible for his country.

The value of power in the life of a politician usually has an unconscious desire to super-compensate for the inferiority complex. Power for him is the purpose and the highest sense of life. Through power, he realizes his complexes and injuries. The supreme principle of life for him is subordination and authoritarianism, and he does his best to uphold and strengthen authoritarianism, which removes it from people and their needs.

The value of freedom in being a politician promises an opportunity to fulfill one's goals and objectives, but very often freedom becomes a tyranny when a politician forgets about responsibility for his people.

The value of love in being a politician is also analyzed. It is a necessary, but not sufficient, condition for the constructiveness of the political leader's outlook. Usually, love without liberty

makes a politician a victim, that attracts violence, and the people themselves can become the bearer of that violence.

An axiological portrait of a constructive political leader is outlined. In the face of a political leader, adequacy acts as a component of love and authenticity as a component of freedom. It is concluded that the unification of the values of freedom and love in being a constructive political leader is not only a desire to move beyond everyday life and purposefulness, but also the capacity for compassion and compassion. The harmony of the first and the second gives such integrity to a policy that makes its activities wise, consistent and constructive, which positively influences the development of the society.

Keywords: values, security, freedom, power, love, meta-anthropology, constructive.